

PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS

Päätös tutkimatta jättämisestä 18.12.2024

Päätöksen diaarinumero: PRH/1812/1040/2018

1. Asia

Tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatioiden valvonta-asia

2. Osapuolet

Filmex ry (Y-tunnus 2696556-4), Helsinki

Toimenpidepyynnön tekijä:

Audiovisual Producers Finland – APFI ry (Y-tunnus 1490962-9), Helsinki

3. Ratkaisu

Patentti- ja rekisterihallitus jättää asian tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain (1494/2016) 57 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla tutkimatta.

4. Asian vireilletulo ja selvitystoimenpiteet

Asian vireilletulo

1. Patentti- ja rekisterihallituksen (jäljempänä PRH) tehtävänä on tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain (1494/2016, jäljempänä yhteishallinnointilaki) 54 §:n mukaisesti valvoa, että Suomeen sijoittautuneet yhteishallinnointiorganisaatiot ja niiden jäsenyhteisöt noudattavat yhteishallinnointilain säännöksiä oikeuksien yhteishallinnoinnissa.
2. PRH on vastaanottanut 1.6.2018 yhteishallinnointilain 56 §:n mukaisen Audiovisual Producers Finland - APFI ry:n (jäljempänä APFI) toimenpidepyynnön koskien Kopiosto ry:n ja Filmex ry:n (jäljempänä Filmex) menettelyä. Toimenpidepyynnön kohteena on Filmexin menettelytavat koskien oikeuksien luovuttamisen laajuutta sekä oikeuksien peruuttamista yhteishallinnointiorganisaation hallinnoinnista. Kopiosto ry:n osalta toimenpidepyyntö on käsitelty erikseen, ja PRH on antanut asiasta päätöksen 27.3.2024.

Selvitystoimenpiteet

3. PRH on lähettänyt Filmexille selvityspyynnön 18.9.2018, johon Filmex on vastannut 5.11.2018. PRH on tämän jälkeen lähettänyt Filmexille selvityspyynnön 20.6.2019, johon Filmex on vastannut 30.9.2019. PRH on järjestänyt Filmexin kanssa puhelintapaamisen 13.8.2020. Syksyllä ja talvella 2020 PRH on käynyt Filmexin kanssa keskusteluja asian ja erityisesti Filmexin toiminnan selvittämiseksi. PRH on selvittänyt tarkemmin Filmexin toimintaa selvityspyynnöllä 28.6.2021, johon Filmex on vastannut 31.8.2021. Tämän jälkeen PRH on järjestänyt tapaamisen Filmexin kanssa toiminnan selvittämiseksi 1.11.2021. Edellä mainittujen lisäksi PRH on selvittänyt Filmexin toimintaa useilla selvityspyynnöillä vuosien 2020 (selvityspyyntö PRH/311/1040/2022, 3.2.2022), 2021 ja 2022 (selvityspyyntö PRH/941/1040/2024, 18.4.2024) avoimuusraporttien toimittamisten yhteydessä. Filmex on vastannut jälkimmäiseen selvityspyyntöön selvityksellä 3.5.2024. PRH on edellä mainittujen lisäksi käynyt suullisia ja kirjallisia keskusteluja Filmexin kanssa toimenpidepyynnön vireilläolon aikana.
4. PRH on lähettänyt APFI:lle selvityspyynnön 4.3.2019, johon APFI on vastannut 30.4.2019.

5. PRH on kuullut Filmexiä 22.8.2024 laaditusta päätösluonnoksesta sekä lähettänyt Filmexille samassa yhteydessä täsmennyspyynnön. Filmex on vastannut täsmennyspyyntöön 5.9.2024. PRH on kuullut APFI:a 30.10.2024 laaditusta päätösluonnoksesta.

5. Sovellettava lainsäädäntö ja muut oikeusohjeet

6. Tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain 54 §:n mukaisena valvontaviranomaisena PRH:n tehtävänä on mm. valvoa, että Suomeen sijoittautuneet yhteishallinnointiorganisaatiot ja niiden jäsenyhteisöt noudattavat yhteishallinnointilain säännöksiä oikeuksien yhteishallinnoinnissa.
7. Yhteishallinnointilain 56 §:n mukaan PRH:lle saadaan tehdä toimenpidepyyntö yhteishallinnointiorganisaation menettelystä tai laiminlyönnistä, joka on vastoin yhteishallinnointilain säännöksiä. Toimenpidepyynnössä on kuvattava moitittavana pidettävä yhteishallinnointiorganisaation menettely tai laiminlyönti.
8. Yhteishallinnointilain 4 §:n 1 kohdan mukaan yhteishallinnointiorganisaatiolla tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on jäsentensä omistuksessa tai määräysvallassa tai on voittoa tavoittelematon, ja jonka ainoana tai pääasiallisena tarkoituksena on siihen valtuutettuna hallinnoida tekijänoikeutta tai tekijänoikeuden lähioikeuksia oikeudenhaltijoiden yhteiseen lukuun.
9. Yhteishallinnointilain 4 §:n esitöiden mukaan (HE 119/2016, vp, s. 40) yhteishallinnointiorganisaation keskeinen tunnusmerkki olisi se, että se on jäsentensä omistuksessa tai määräysvallassa tai voittoa tavoittelematon oikeushenkilö, jonka ainoa tai pääasiallinen tehtävä on hallinnoida tekijänoikeutta tai tekijänoikeuden lähioikeutta oikeudenhaltijoiden yhteiseen lukuun.
10. Esitöiden mukaan yhteishallinnointiorganisaation määritelmä on ymmärrettävä laajasti kattamaan tekijänoikeuden yhteishallinnointia harjoittavan oikeushenkilön riippumatta sen oikeudellisesta muodosta. Yhteishallinnointiorganisaatio voisi näin ollen olla esimerkiksi yhdistys, osuuskunta, osakeyhtiö tai säätiö.
11. Esitöiden mukaan tekijänoikeuden ja lähioikeuksien hallinnointiin sisältyvät direktiivin (2014/26/EU) 2 johdantokappaleen mukaan lisenssien myöntäminen käyttäjille, käyttäjiä koskevat tarkastukset, oikeuksien käytön seuranta, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien täytäntöönpano, oikeuksien hyödyntämisestä saatavien tekijänoikeuskorvausten kerääminen ja oikeudenhaltijoille kuuluvien määrien maksaminen. Lista ei ole tyhjentävä. Yhteishallinnointiorganisaation määritelmän täyttymistä tulisi siten arvioida kokonaisuutena organisaation tosiasiallisen toiminnan luonteen perusteella sekä direktiivin ja tämän lain tarkoitus huomioon ottaen.
12. Esitöiden määritelmän mukaan yhteishallinnointiorganisaatio hallinnoi oikeuksia oikeudenhaltijoiden yhteiseen lukuun. Muotoilu viittaa siihen, että yhteishallinnointiorganisaatio toimii oikeudenhaltijoiden antaman mandaatin ja valtakirjan nojalla, eikä sillä ole yleistä toimivaltaa tai vastuuta toimia oikeudenhaltijoiden puolesta tai valvoa heidän etujaan.
13. Kollektiivisen hallinnoinnin määrittelyä on käsitelty myös komission tiedonannossa neuvostolle, Euroopan parlamentille ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle (KOM/2004/0261), jonka mukaan: "Oikeuksien hallinnoinnilla" tarkoitetaan tapoja, joilla tekijänoikeutta ja lähioikeuksia hallinnoidaan eli lisensoidaan, luovutetaan tai korvataan minkä tahansa tyyppisen käytön yhteydessä. Oikeuksien yksilöllisellä hallinnoinnilla tarkoitetaan yksittäisten oikeudenhaltijoiden toteuttamaa oikeuksien markkinointia kaupallisille käyttäjille. Oikeuksien kollektiivinen hallinnointi on järjestelmä, jossa valtuutettuna edustajana toimiva yhteisvalvontajärjestö hallinnoi ja valvoo rojaltien maksua sekä perii ja jakaa ne useiden oikeudenhaltijoiden puolesta.
14. Yhteishallinnointilain esitöiden mukaan (HE 119/2016, vp, s. 5) kollektiivihallinnointidirektiivin tavoitteena on luoda asianmukainen oikeudellinen kehys tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien yhteishallinnoinnille eli toiminnalle, jossa tekijänoikeuksien yhteishallinnointiorganisaatiot hallinnoivat oikeuksia oikeudenhaltijoiden puolesta.
15. Yhteishallinnointilain 57 §:n 1 momentin mukaan PRH voi jättää yhteishallinnointiorganisaation menettelyä tai laiminlyöntiä koskevan asian tutkimatta, jos 1) asiaa koskeva toimenpidepyyntö on ilmeisen perusteeton; 2) yhteishallinnointiorganisaatio on ryhtynyt toimenpiteisiin asian oikaisemiseksi;

3) yhteishallinnointiorganisaation menettelyllä tai laiminlyönnillä on vain vähäistä vaikutusta tämän lain tavoitteiden toteutumiseen; 4) tuomioistuimessa vireillä olevan samaa menettelyä koskevan riita- tai rikosasian johdosta ei yksityisen tai yleisen edun suojelemiseksi katsota olevan tarpeen ryhtyä toimenpiteisiin; tai 5) asia on vireillä myös Kilpailu- ja kuluttajavirastossa eikä lisätoimenpiteisiin katsota olevan tarpeen ryhtyä.

16. Yhteishallinnointilain 57 §:n 2 momentin mukaan päätös tutkimatta jättämisestä on tehtävä viipymättä.
17. Yhteishallinnointilain 57 §:ää koskevin esitöiden mukaan (HE 119/2016 vp s. 84-85) 57 §:n 1 momentin säännösten tarkoituksena on antaa PRH:lle mahdollisuus harkintavallan käyttämiseen ja resurssien kohdentamiseen niin, että varsinaisiin valvontatoimenpiteisiin ryhdytään vain silloin, kun kysymys on lain tavoitteiden toteutumisen näkökulmasta olennaisesta asiasta. Yhteishallinnointilain 57 §:n 2 momenttia koskevien esitöiden mukaan niin tutkinnan kohteena olevan yhteishallinnointiorganisaation näkökulmasta kuin esimerkiksi oikeudenhaltijan tai käyttäjän näkökulmasta voi olla tärkeää saada kannanotto siitä, ryhtyykö valvontaviranomainen asiassa toimenpiteisiin, joten päätös tutkimatta jättämisestä olisi tehtävä viipymättä. Tutkimatta jättämisellä on asian päättävä vaikutus ja siihen voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta. Valvontaviranomainen voi esitöiden mukaan ottaa päätöksen kohteena olevan asian myös uudelleen tutkittavaksi, jos se on tarpeen esimerkiksi sen vuoksi, että valvontaviranomainen saa asiasta uutta selvitystä.

6. Asiaselostus

6.1. Osapuolet

Filmex ry

18. Näyttelijöiden tekijänoikeusjärjestö Filmex on tehnyt ilmoituksen tekijänoikeuksien yhteishallinnoinnista 31.1.2017.
19. Ilmoituksensa mukaan Filmexin tarkoituksena on valvoa ja edistää esittävien taiteilijoiden, erityisesti näyttelijöiden, tekijänoikeuslaissa säädettyjä oikeuksia sekä kaikkia muita kuva- ja äänitallenteiden käyttöä ja eri käyttömuotoja koskevia oikeuksia, tehdä niitä koskevia sopimuksia sekä valvoa näiden sopimuksien noudattamista. Lisäksi toimintaan kuuluu esittävien taiteilijoiden tekijänoikeuslaissa mainittujen korvausten muiden kuva- ja äänitallenteiden käyttöoikeuksia koskeviin sopimuksiin perustuvien korvausten periminen, säilyttäminen sekä jakaminen niihin oikeutettujen kesken.
20. Filmex on muuttanut tutkinnan yhteydessä toimintaansa ja ilmoittaa kotisivuillaan (27.6.2024), että Filmex ry on Suomen Näyttelijäliitto - Finlands Skådespelarförbund ry:n (jäljempänä Näyttelijäliitto) tilitysorganisaatio ja Filmex tilittää näyttelijöille Näyttelijäliiton työehtosopimusten ja niiden perusteella liiton neuvottelemien erillissopimusten perusteella kerättyjä tekijänoikeuskorvauksia. Tällä hetkellä Filmex tilittää korvauksia mm. Ylen omien ohjelmien arkistokäytöstä sekä Ruotsista ja Norjasta suomalaisille näyttelijöille kerättyjä korvauksia.
21. Kotisivuillaan (27.6.2024) Filmex ilmoittaa lisäksi, että se ei hallinnoi näyttelijöiden tekijänoikeuksia eikä tee näyttelijöiden kanssa asiakassopimuksia. Filmex on voittoa tavoittelematon rekisteröity yhdistys, jonka toimintaa hoidetaan Näyttelijäliiton toimistosta.

Audiovisual Producers Finland - APFI ry

22. Audiovisual Producers Finland - APFI ry on perustettu keväällä 2018, kun audiovisuaalisen alan tuottajien edunvalvonta- ja tekijänoikeusyhdistykset Tuotos ry, Elokuvaluottajat ry, SATU ry sekä Audiovisual Finland ry yhdistivät toimintonsa saman katon alle.
23. APFI:n tehtävinä ovat suomalaisen audiovisuaalisen sisältötuotantoalan tuottajien edunvalvonta, kansainvälistymisen edistäminen, tekijänoikeuksien kollektiivinen hallinnointi sekä alan tapahtumien ja kilpailujen järjestäminen.
24. APFI:n tavoitteena on tukea tuotantoyhtiöitä niin sopimus- kuin tekijänoikeusasioissa, kehittää koko alan liiketoimintaa kilpailukykyisemmäksi sekä tehdä kotimaisia sisältöjä entistä tunnetummaksi kansainvälisillä markkinoilla.

6.2. Toimenpidepyyntö

Oikeuksien luovuttamisen laajuus

25. Toimenpidepyynnön mukaan ratkaistavana kysymyksenä on se, onko yhteishallinnointiorganisaatiolla oikeutta tai hyväksyttävää perustetta sille, että yhteishallinnointiorganisaatio sen ja oikeudenhaltijan välisessä sopimuksessa tai valvontavaltakirjassa edellyttää kaikkien tekijänoikeuksien, sisältäen myös primäärioikeuksia, siirtämistä yhteishallinnointiorganisaatiolle. Toimenpidepyynnön mukaan primäärioikeuksien siirtäminen ei ole tarpeen yhteishallinnointiorganisaatioiden toiminnan ja kollektiivihallinnoinnin kannalta. Primäärioikeuksilla tarkoitetaan niitä hyödyntämismuotoja, joista oikeudenhaltija sopii itse suoraan esimerkiksi siirtämällä oikeudet tuotantoyhtiölle. Kaikkien oikeuksien siirtäminen ei ole välttämätöntä eikä edes tarpeen yhteishallinnointiorganisaatioiden tehtävien toteuttamiseksi. (APFI:n toimenpidepyyntö 31.5.2018 lausuma 30.4.2019)
26. Toimenpidepyynnön mukaan ratkaistavana kysymyksenä on myös se, ovatko Filmexin asiakassopimuksen ehdot yhteishallinnointilain mukaisia siltä osin kuin kaikki näyttelijöiden tekijänoikeudet siirtyvät Filmexille maailman laajuisesti ja taannehtivasti. Filmex neuvottelee ja sopii kaikista luovutettujen oikeuksien hyödyntämisestä eli käytännössä käyttää todellista ja vahvaa taloudellista päätösvaltaa oikeuksien primäärihyödyntämisen osalta. (APFI:n toimenpidepyyntö 31.5.2018)

Oikeusluokkakohtainen peruuttaminen ja sille asetettu määräaika

27. Toimenpidepyynnön mukaan ratkaistavana kysymyksenä on se, onko yhteishallinnointiorganisaatiolle tehtyjen siirtojen peruuttamiselle asetettu edellytys oikeusluokkakohtaisesta peruuttamisesta peruuttamiselle asetettuine määräaikoineen oikeudenhaltijan itsemääräämisoikeuden ja yhteishallinnointilain mukaista. Oikeusluokkakohtainen peruuttaminen ja sille asetettu pitkä määräaika tosiasiallisesti estävät oikeuksien peruuttamisen ja rajoittavat tekijöiden valinnanvapautta. (APFI:n lausuma 30.4.2019)
28. Markkinoilla on ilmennyt kaksoisluovutustilanteita, joissa oikeudenhaltija on luovuttanut tuotantoyhtiölle sellaisia oikeuksia, jotka oikeudenhaltija on jo aikaisemmin luovuttanut yhteishallinnointiorganisaatiolle. Tämän tilanteen korjaamiseksi oikeudenhaltijan on tullut peruuttaa yhteishallinnointiorganisaatiolle tehty oikeuksien siirto, jotta kyseiset oikeudet olisi mahdollista pätevästi siirtää tuotantoyhtiölle. (APFI:n toimenpidepyyntö 31.5.2018)
29. Toimenpidepyynnössä on asetettu kysymys siitä, toimiiko Filmex tosiasiallisesti siten, että se hankaloittaa oikeuksien siirtojen peruuttamista sitomalla peruutukset oikeusluokkiin. (APFI:n toimenpidepyyntö 31.5.2018)
30. Hankaloittamalla kohtuuttomalla tavalla yhteishallinnointiorganisaatiolle tehtyjä oikeuksien siirtojen peruuttamisia yhteishallinnointiorganisaatio tosiasiallisesti toimii tavalla, joka jossain tilanteissa estää tai vähintäänkin vaarantaa tekijöiden itsemääräämisoikeuden sekä markkinoiden toimivuuden. Tätä menettelyä voidaan pitää yhteishallinnointilain vastaisena. (APFI:n toimenpidepyyntö 31.5.2018)
31. Toimenpidepyynnön mukaan Filmexin ehdot sopimuksen keston ja irtisanomisajan osalta ovat selkeästi yhteishallinnointilain 8 §:n määräysten ja velvoitteiden vastaisia. Filmexin asiakassopimuksen mukaan se on voimassa kaksi vuotta ja jatkuu senkin jälkeen kalenterivuoden kerrallaan, ellei näyttelijä irtisanot sopimusta kuutta kuukautta ennen sopimuskauden päättymistä. (APFI:n toimenpidepyyntö 31.5.2018)

6.3. Yhteishallinnointilain soveltuminen Filmexin toimintaan

Ilmoitus PRH:lle

32. Näyttelijöiden tekijänoikeusjärjestö Filmex ry on tehnyt PRH:lle ilmoituksen tekijänoikeuksien yhteishallinnoinnista 31.1.2017. PRH on katsonut Filmexin tällöin olevan yhteishallinnointilain mukainen yhteishallinnointiorganisaatio.

Filmexin toimivalta asiakassopimuksen perusteella

33. Filmexin asiakassopimuksen mukaan:

"Tämän sopimuksen allekirjoituksin Näyttelijä luovuttaa Filmexille tässä sopimuksessa määritellyt tekijänoikeudet sekä sopimuksen tarkoittamat muut käyttömuodot ja antaa Filmexille oikeuden valvoa ja hallinnoida kyseisiä oikeuksia ja teosten eri käyttömuotoja, kerätä niitä koskevia korvauksia ja tilittää korvaukset Näyttelijälle tämän sopimuksen mukaisesti."

34. Filmexin asiakassopimuksen mukaan:

"Tällä sopimuksella Näyttelijä luovuttaa Filmexille yksinoikeudella

a) kaikki Näyttelijälle esiintyvänä taiteilijana syntyvät audio- ja / tai audiovisuaalisiin teoksiin liittyvät kulloinkin voimassa olevalla tekijänoikeuslailla suojatut sekä muut hänelle esiintyvänä taiteilijana syntyvät oikeudet;

b) oikeuden neuvotella ja sopia kaikista Näyttelijää koskevista tekijänoikeudella suojatuista ja muista tämän hetkisistä tai tulevaisuudessa mahdollisista audio- ja / tai audiovisuaalisten teosten eri esitys-, välitys- ja hyödyntämistavoista sekä käyttömuodoista (jatkossa "teosten muut käyttömuodot") Näyttelijän puolesta ja

c) oikeuden kerätä luovutettuja tekijänoikeuksia sekä muita käyttömuotoja koskevat korvaukset ja tilittää ne edelleen Näyttelijälle. Tekijänoikeuksien luovutus koskee myös ennen tämän sopimuksen allekirjoittamista Näyttelijälle audio- ja / tai audiovisuaalisiin teoksiin syntyneitä tekijänoikeuksia sekä teosten muita käyttömuotoja siltä osin kuin niitä ei ole jo luovutettu kolmannelle osapuolelle.

Filmexistä tulee Näyttelijän tekijänoikeuksien yksinomainen haltija.

Tekijänoikeuksien luovutus ei koske Näyttelijän moraalisia oikeuksia.

Tähän sopimukseen perustuvien oikeuksien luovutus käsittää Suomen ja muut maat.

Filmexin hallitus päättää missä laajuudessa Filmex hallinnoi ja valvoo sille luovutettuja oikeuksia ja neuvottelee ja sopii teosten muista käyttömuodoista."

35. Filmexin asiakassopimuksen mukaan

"Hallinnoidessaan luovutettuja oikeuksia sekä teosten muita käyttömuotoja Filmex mm.

a) neuvottelee ja solmii tekijänoikeuksia ja teosten muita käyttömuotoja koskevia sopimuksia,

b) päättää sopimuksilla luovutettavien tekijänoikeuksien sekä teosten muiden käyttömuotojen laajuudesta ja ehdoista,

c) perii ja säilyttää niitä koskevat korvaukset ja

d) tilittää korvaukset edelleen Näyttelijälle.

Tehtävän hoitamiseksi Filmex voi Näyttelijän puolesta omissa nimissään esiintyä oikeudenkäynnissä ja muussa yhteydessä tekijänoikeuksia, teosten muita käyttömuotoja ja niiden korvauksia koskevissa asioissa sekä olla asianomistajana tekijänoikeuden loukkauksia koskevissa asioissa, tehdä välityssopimuksia ja suorittaa kaikki muutkin tehokkaan hallinnoinnin ja valvonnan edellyttämät toimet.

Tehtävän hoitamiseksi Filmexillä on oikeus vastaanottaa asiakirjoja, päätöksiä ja tuomioita sekä saada nähtäväksi Näyttelijän audio- ja / tai audiovisuaalisiin teoksiin liittyvät sopimukset sekä muut Näyttelijää koskevat teoksen valmistamiseen ja tekemiseen liittyvät asiakirjat."

36. Filmexin asiakassopimuksen mukaan:

"Filmexillä on oikeus luovuttaa tämän sopimuksen mukaisten tekijänoikeuksien hallinnointi kokonaan tai osittain Suomen Näyttelijäliitto – Finlands Skådespelarförbund ry:lle, Kopiosto ry:lle tai jollekin muulle tekijänoikeuksia hallinnoivalle järjestölle Suomessa ja ulkomailla.

Luovutuksen saaneella järjestöllä ei ole oikeutta luovuttaa edelleen saamiensa oikeuksien hallinnointia.”

37. Filmexin asiakassopimuksen mukaan:

”Tämän sopimuksen osapuolet hyväksyvät sopimuksen sisältöä koskevat muutokset, jotka aiheutuvat Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista taikka tekijänoikeus- tai muun lainsäädännön tai Filmexin sääntöjen muuttamisesta.

Tällaisessa tilanteessa sopimuksen sisällön muuttamisesta päättää Filmexin hallitus. Muutoksesta ilmoitetaan Filmexin kotisivuilla. Tällä tavoin tiedotettu muutos tulee osaksi tätä sopimusta.”

38. Filmexin asiakassopimuksen mukaan:

”Tällä sopimuksella Näyttelijä valtuuttaa Filmexin hallinnoimaan ja tarvittaessa peruuttamaan Näyttelijän Suomen Näyttelijäliitto - Finlands Skådespelförbund ry:lle antaman tekijänoikeuksien valvontaa koskeva valtakirjan sekä Kopiosto ry:lle antamansa Kopiosto valvontavaltakirjan.

Tämä sopimus ei aiheuta muutoksia niihin sopimuksiin, joilla Näyttelijä on jo aikaisemmin luovuttanut oikeutensa kokonaan tai osittain toiselle.”

Ensimmäinen sääntömuutos

39. Filmex on asian selvittämisen yhteydessä elokuussa 2020 alustavasti nostanut esiin sen, että se ei olisi yhteishallinnointilain mukainen yhteishallinnointiorganisaatio.
40. Filmex on 29.12.2020 ilmoittanut sähköpostilla PRH:n yhteishallinnointiorganisaatioiden valvontaan PRH:n yhdistysrekisterissä vireillä olevasta sääntömuutoksesta, jolla Filmexin säännöt on muutettu vastaamaan yhdistyksen tosiasiallista toimintaa. Filmexin ilmoituksen mukaan varsinainen yhdistyksen kokous on samalla todennut, ettei Filmex täytä yhteishallinnointilain 4 §:n määritelmää yhteishallinnointiorganisaatiosta eikä Filmex toimi sellaisena 1.1.2021 lukien. Filmexin sääntömuutos on tullut voimaan 11.2.2021
41. Filmex on selvityksellä ilmoittanut, että se ei myönnä käyttäjille lisenssejä, eikä tee käyttäjiä koskevia tarkastuksia, eikä seuraa oikeuksien käyttöä eikä pane täytäntöön tekijänoikeuksia eikä lähioikeuksia. Filmexin ilmoitus siitä, ettei se toimi yhteishallinnointiorganisaationa perustuu siihen, ettei Filmex ole täyttänyt yhteishallinnointilain 4 §:n määritelmää yhteishallinnointiorganisaatiosta ilmoittautuessaan valvovalle viranomaiselle vuonna 2017 eikä sen jälkeenkään. (Filmexin selvitys 31.8.2021, tapaaminen 1.11.2021)
42. Filmexin sääntöjen (11.2.2021) 3 §:n mukaan osana Suomen Näyttelijäliitto - Finlands Skådespelförbund ry:n ammattiyhdistys ja työehtosopimustoimintaa yhdistys edistää ja valvoo esiintyvien taiteilijoiden tekijänoikeuslaissa suojattujen sekä kaikkien muiden kuva- ja äänitallenteiden käyttöä koskevien oikeuksien toteutumista, tekee niitä koskevia sopimuksia sekä valvoo näiden sopimusten noudattamista.
43. Filmex on selvityksellään täsmentänyt, että tällä tarkoitetaan sitä, että Filmex hoitaa Näyttelijäliiton puolesta solmimiin työehtosopimuksiin perustuvan näyttelijöiden tekijänoikeuskorvauksia koskevan rahaliikenteen hoitamisen mukaan lukien mahdolliset siihen liittyvät perintätoimet. (Filmexin selvitys 31.8.2021)
44. Lisäksi sääntöjen (11.2.2021) 3 §:n mukaan yhdistyksen toimintaan kuuluvat esittävien taiteilijoiden tekijänoikeuslaissa mainittujen korvausten sekä muiden kuva- ja äänitallenteiden käyttöoikeuksia koskeviin sopimuksiin perustuvien korvausten periminen, säilyttäminen sekä jakaminen niihin oikeutettujen kesken. Yhdistys voi tarjota em. tilityspalveluja myös kolmansille tahoille.
45. Filmex on täsmentänyt, että tällä tarkoitetaan sitä, että Filmex laskuttaa ja tilittää eteenpäin Näyttelijäliiton tai vastaavan ulkomaisen järjestön työehtosopimustoiminnassa sovittuja korvauksia. Filmex tarjoaa tilittämispalveluita myös esimerkiksi tv-kanaville tai tuotantoyhtiöille. (Filmexin selvitys 31.8.2021)

46. Mandaatti Filmexin toiminnalle tulee Suomen Näyttelijäliitolta ja tarvittaessa myös asiakassopimuksesta, esimerkiksi sellaisen henkilön osalta, joka ei ole Näyttelijäliiton jäsen. (Filmexin selvitys 31.8.2021)
47. Filmex on täsmentänyt, että Näyttelijäliitolta tuleva mandaatti kattaa oikeuksiin liittyvän rahaliikennetoiminnan, esimerkiksi tilanteissa joissa kanavan kanssa on sovittu korvauksien maksamisesta. Filmex on myös mukana Näyttelijäliiton ja Ylen kanssa tehdyssä työehtosopimusta täydentävässä sopimuksessa (jäljempänä arkistosopimus), jossa Filmexin rooli on toimia korvausten tilittäjänä. Filmexin mukaan arkistosopimuksen kohteena ovat oikeudet, jotka yksittäinen näyttelijä on alun perin luovuttanut Ylelle. (Tapaaminen 1.11.2021)
48. Filmex on täsmentänyt lisäksi, että jos jostain on tarkoitus sopia, niin Näyttelijäliitto tekee sopimuksen ja Filmex jakaa rahat. Mandaatti toiminnalle tulee Näyttelijäliitolta ja asiakassopimuksesta ja nämä tarvittaessa täsmentävät toisiaan. (Tapaaminen 1.11.2021)
49. Ulkomaiset tilitykset perustuvat Ruotsista ja Norjasta kerättyihin korvauksiin ja taustalla on yhteistyösopimus, jossa osapuolina ovat Filmex ja Näyttelijäliitto ja mandaatti Filmexille tulee Näyttelijäliiton kautta. (Tapaaminen 1.11.2021) Filmex on myöhemmin täsmentänyt tätä, että Filmexillä ei ole tai ole ollut kirjallista sopimusta Ruotsin Upphovsrätt Scen & Film:n (ent. TROMB) eikä Norjan Näyttelijäliiton (Norsk Skuespillerforbund) kanssa. Filmex on tilittänyt korvaukset Suomessa suomalaisille näyttelijöille em. järjestöjen pyynnöstä ja puolesta. Tilityksiin ei ole liittynyt missään vaiheessa tekijänoikeuksien siirtoa tai luovutusta tai muutakaan lisensiointia em. järjestöille. Kyse on ollut pohjoismaisten näyttelijäliittojen välisestä yhteistyöstä, ja Filmex on toiminut järjestelyssä koko ajan vuodesta 2013 lähtien pelkästään tilittävänä organisaationa. (Filmexin selvitys 3.5.2024) Filmex on täsmentänyt tätä edelleen PRH:n täsmennyspyynnön johdosta, että 3.5.2024 annettulla selvityksellä on täsmennetty sopimussuhteen perustetta, laatua ja sisältöä. Yhteistyösopimuksella ei ole missään vaiheessa tarkoitettu vastaavanlaista kirjallista sopimusta, kuin esim. arkisto-sopimus tai Kopioston kanssa ollut edustusopimus. Mandaatti ulkomaisten korvausten vastaanottamiseen ja tilittämiseen tulee Näyttelijäliitolta. Asia on kirjattu Filmex ry:n ja Näyttelijäliiton väliseen 31.5.2022 allekirjoitettuun siirtosopimukseen. (Filmexin täsmennys 5.9.2024)
50. Filmex on täsmentänyt myös, että asiakassopimus on tällä hetkellä olemassa vain Kopiostoa varten ja sen tarkoitus on muutoin täsmentymättä. Jos Filmex tekisi jollekin muulle taholle tilityspalveluja, niin tällöin Filmex voisi järjestää tämän, ja tämä mahdollisuus on osittain asiakassopimuksessa. Filmexin mukaan kyseessä ei ole kollektiivinen korvaus tai kollektiivisopimus, jos joku tuotantoyhtiö jakaisi korvaukset Filmexin kautta. Myöskään arkistosopimusta ei voida katsoa kollektiivisopimukseksi, koska kyseessä on oikeudet, jotka näyttelijä on itse alun perin luovuttanut Ylelle. (Tapaaminen 1.11.2021)
51. Filmexin mukaan Näyttelijäliitolle ei ole luovutettu mitään oikeuksia vaan Näyttelijäliitto on kerännyt valtuudet sopia tekijänoikeuksista ja tekijänoikeuskorvauksista. Työehtosopimuksilla ei siirretä oikeuksia näyttelijöiltä Näyttelijäliitolle/Filmexille vaan työehtosopimuksella on sovittu ainoastaan luovutuksen taustarakenteesta ja pääsääntöisesti näyttelijät luovuttava oikeudet itse sopimuskumppaneille. (Tapaaminen 1.11.2021)
52. PRH on jatkanut Filmexin toiminnan selvittämistä vuoden 2020 avoimuusraportin toimittamisen yhteydessä ja PRH on lähettänyt Filmexille selvityspyynnön toiminnan tarkemmaksi selvittämiseksi sekä alustavasti arvioinut selvityspyynnön yhteydessä täyttääkö Filmexin toiminta yhteishallinnointilain 4 §:n mukaisen yhteishallinnointiorganisaation määrittelyn (Selvityspyyntö PRH/311/1040/2022, 3.2.2022).
53. Filmexin kotisivujen mukaan (27.1.2022) asiakassopimuksen perusteella Filmex voi neuvotella tekijänoikeussopimuksia, kerätä niistä saatavia tekijänoikeustuloja ja tilittää ne asiakkaalle. Filmex on täsmentänyt kotisivuillaan asiakassopimuksen laajuutta, joka poikkeaa asiakassopimuksen sopimustekstistä. Kotisivujen uutisvirrasta (14.10.2016) on käynyt ilmi, että Filmexin hallitus on 5.10.2016 laajentanut asiakassopimuksen kattamaan Ylen omatuotantoisten kokonaisten ohjelmien arkistokäytön Ylen internet-palveluissa. Uutisen mukaan päätös liittyy Ylen ja Näyttelijäliiton väliseen arkistosopimukseen, jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2017. Korvaukset tulevat maksettavaksi näyttelijöille Filmexin kautta. (Selvityspyyntö PRH/311/1040/2022, 3.2.2022).

54. Kotisivujen uutisvirrasta (9.11.2016) käy edellä mainitun lisäksi ilmi, että arkistosopimuksella on sovittu uudesta käyttötavasta ja, että näyttelijöille tämän uuden korvauksen mahdollistaa se, että Ylen kanssa on kautta aikojen sovittu käyttökorvauksista käyttömuoto kerrallaan eli näyttelijät eivät ole luovuttaneet kaikkia oikeuksiaan kertakorvauksella. (Selvityspyyntö PRH/311/1040/2022, 3.2.2022).
55. Filmex on lisäksi lausunnossaan todennut, että Filmexin hallinnassa olevia oikeusluokkia on siihen mennessä hyödynnetty siten, että Kopiosto pystyy keräämään näyttelijöille korvauksia, Ylen ohjelmien arkistokäytöstä näyttelijät saavat vuosittain korvauksen ja, että ulkomailta saadaan suomalaisille näyttelijöille sieltä kerättyjä korvauksia. Filmexin lausunnosta käy myös ilmi, että Filmex hallinnoi MTV Oy:hyn liittyviä oikeuksia. (Filmexin lausunto 30.9.2019)
56. Filmex on nostanut myös esiin, että jos näyttelijä peruuttaisi jonkun oikeuden Ylen arkistosopimuksen piiristä, se tarkoittaisi sitä, että Ylellä ei olisi enää oikeutta pitää tuotantoa yleisön saatavilla. (Filmexin lausunto 30.9.2019)

Toinen sääntömuutos

57. Filmex on tehnyt toisen sääntömuutoksen, ja Filmexille on vahvistettu päivitettyt säännöt 2.5.2022.
58. Filmex on lisäksi 1.6.2022 ilmoittanut PRH:lle, että Filmex on luopunut oikeuksien hallinnoinnista oikeudenhaltijoiden yhteiseen lukuun kokonaisuudessaan 1.6.2022 lukien, eikä se siten enää täytä yhteishallinnointilain 4 §:n määritelmää yhteishallinnointiorganisaatiosta. Filmexin ilmoituksen mukaan 1.6.2022 alkaen Filmexillä ei ole asiakassopimuksia oikeudenhaltijoiden kanssa eikä se myöskään tee uusia asiakassopimuksia oikeudenhaltijoiden kanssa.
59. Filmexin 2.5.2022 vahvistettujen sääntöjen 3 §:n mukaan Filmexin toiminta on vaikuttamista, Näyttelijäliitto – Skådespelarförbundet ry:n taloushallinnon ja rahaliikenteen tehtävien hoitamista, ja vastaavia palveluita voidaan tarjota myös kolmansille. Näiden lisäksi Filmex kartuttaa varallisuutta eri tavoin ja liittyä muihin järjestöihin.
60. Filmex on kotisivuillaan uutisoinut 30.5.2022, että Filmexin asiakassopimusten hallinnointi siirtyy Näyttelijäliitolle 1.6.2022 alkaen.
61. PRH on jatkanut Filmexin toiminnan selvittämistä vuosien 2021 ja 2022 avoimuusraporttien toimittamisen yhteydessä ja PRH on lähettänyt Filmexille selvityspyynnön toiminnan tarkemmaksi selvittämiseksi sekä alustavasti arvioinut selvityspyynnön yhteydessä uudelleen täyttääkö Filmexin toiminta yhteishallinnointilain 4 §:n mukaisen yhteishallinnointiorganisaation määrittelyn. (Selvityspyyntö PRH/941/1040/2024, 18.4.2024)
62. Filmex on selvityksellä täsmentänyt hallinnoimiaan oikeusluokkia ja niiden siirtymistä Näyttelijäliitolle. Näyttelijäliitolle tehty siirto on koskenut allekirjoitettuja sopimuskappaleita, sopimuksilla siirrettyjä oikeuksia ja sopimusten mukaisia vastuita ja velvoitteita. Siirron jälkeen Filmexillä ei ole ollut asiakkaita eikä asiakassopimuksia eli valtuuksia oikeudenhaltijoita eikä Filmex ole hallinnoinut oikeuksia. (Filmexin selvitys 3.5.2024)
63. Filmex on selvityksellä vahvistanut, että Filmex ei ole enää missään sopimuksessa tai muussakaan yhteydessä siinä asemassa, että se hallinnoisi tai sillä olisi mahdollisuus hallinnoida oikeudenhaltijoiden oikeuksia yhteiseen lukuun tai tehdä sopimuksia oikeudenhaltijoiden puolesta. Filmex on vahvistanut myös erikseen, että sen toiminta on pelkästään Näyttelijäliiton puolesta tehtävää tilitystä, eivätkä nykyiset sopimukset tai muukaan asema oikeuta Filmexiä mihinkään yhteishallinnointilain 4 §:n mukaiseen toimintaan. Filmexin mandaatti ottaa vastaan, säilyttää ja tilittää näyttelijöille Näyttelijäliiton sopimia tekijänoikeuskorvauksia perustuu 1.6.2022 lukien pelkästään Näyttelijäliiton ja Filmexin väliseen sopimukseen (jäljempänä siirtosopimus). (Filmexin selvitys 3.5.2024)
64. Filmex on 3.5.2024 toimittanut PRH:lle selvityksen liitteenä yhdistyksen vuosikokouksen 1/22 pöytäkirjan, jossa on tehty päätös tarvittavasta sääntömuutoksesta, että Filmex ei ole enää yhteishallinnointilaissa tarkoitettu yhteishallinnointiorganisaatio, ja asiakassopimusten siirtämisestä Näyttelijäliittoon 1.6.2022 alkaen ja siirtosopimuksen tekemisestä Näyttelijäliiton kanssa.

65. Filmex on toimittanut 3.5.2024 PRH:lle lisäksi siirtosopimuksen, jolla Näyttelijäliitto on ottanut vastaan Filmexin asiakassopimukset. Siirtosopimuksella Filmexille tai sen toimielimelle kuuluvat oikeudet, vastuut ja velvoitteet siirtyvät Näyttelijäliitolle. Asiakassopimuksia ja niillä luovutettuja oikeuksia hallinnoi siirron jälkeen Näyttelijäliitto. Siirron jälkeen Filmex ei ota vastaan uusia asiakassopimuksia ja Filmexin vastuut ja velvoitteet on rajattu Näyttelijäliiton taloushallintoon ja rahaliikenteeseen. Filmex toimii Ylen arkistokorvauksen ja ulkomailta tulevien korvausten vastaanottamisessa, säilytyksessä, sijoituksissa ja tilityksessä Näyttelijäliiton puolesta ja lukuun.

7. Filmexin menettelyn arviointi

Ensimmäinen sääntömuutos

66. PRH on ensimmäisen sääntömuutoksen jälkeen lähettänyt Filmexille selvityspyynnön, jonka yhteydessä PRH on arvioinut alustavasti Filmexin toimintaa. (Selvityspyyntö PRH/311/1040/2022, 3.2.2022)
67. PRH:n on arvioissa kiinnittänyt huomiota siihen, että asiakassopimuksella näyttelijä luovuttaa oikeudet Filmexille sekä oikeuden sopia oikeuksista ja kerätä korvauksia. Filmexin kotisivuilta ei ilmene, että Filmexin toiminta olisi muuttunut Filmexin kuvaamalla tavalla vaan kotisivuilla Filmex ilmoittaa, että asiakassopimuksen perusteella Filmex voi neuvotella tekijänoikeussopimuksia, kerätä niistä saatavia tekijänoikeustuloja ja tilittää niitä asiakkaalle. Filmex on myös tapaamisessa ilmoittanut, että asiakassopimuksen tarkoitus ei ole täsmentynyt. (Selvityspyyntö PRH/311/1040/2022, 3.2.2022)
68. Filmexin asiakassopimus sekä arkistosopimus ovat olleet edelleen voimassa. Asiakassopimus luo Filmexille mandaatin toimia yhteishallinnointilain 4 §:n mukaisena yhteishallinnointiorganisaationa. (Selvityspyyntö PRH/311/1040/2022, 3.2.2022)
69. PRH on tällöin katsonut, että arkistosopimusta on pidettävä Filmexin näkemyksestä poiketen kollektiivisena hallinnointina, koska se on edellyttänyt näyttelijöiltä mandaattia ja arkistosopimuksella lisensioidaan näyttelijöiden puolesta uusi käyttötapa Ylelle ja maksetaan korvaukset näyttelijöille. (Selvityspyyntö PRH/311/1040/2022, 3.2.2022)
70. Filmexin antamien lausuntojen perusteella asiakassopimuksen mandaattia käytetään myös, jos tarvittavaa mandaattia ei saada Näyttelijäliiton kautta. Lisäksi Filmex on varautunut tarvittaessa ottamaan käyttöön asiakassopimuksella sille luodun mandaatin, jos tilanne sitä vaatisi. (Filmexin selvitys 31.8.2021 ja tapaaminen 1.11.2021)
71. Edellä olevan perusteella PRH on katsonut, että Filmex aatteellisena yhdistyksenä hallinnoi ainoana tai pääasiallisena tarkoituksenaan sille luovutettuja oikeuksia oikeudenhaltijoiden yhteiseen lukuun ja maksaa asiakassopimuksella Filmexille luovutettuihin oikeuksiin perustuvia korvauksia oikeudenhaltijoille. Filmexin toiminta täyttää yhteishallinnointilain 4 §:n mukaisen määritelmän yhteishallinnointiorganisaatiosta. (Selvityspyyntö PRH/311/1040/2022, 3.2.2022)
72. PRH:lle ei ollut selvityspyynnön laatimishetkellä toimitettu sopimuksia tai muitakaan perusteluja, joihin perustuen Filmexin toiminta voitaisiin katsoa Filmexin esittämällä ainoastaan rahaliikenteen hoitamiseksi Näyttelijäliiton puolesta tai, että mandaatti toiminnalle tulisi täysin Näyttelijäliiton kautta. (Selvityspyyntö PRH/311/1040/2022, 3.2.2022)

Toinen sääntömuutos

73. Filmexin tekemän toisen sääntömuutoksen jälkeen PRH on arvioinut alustavasti Filmexin toimintaa uudestaan myöhemmän selvityspyynnön yhteydessä. (Selvityspyyntö PRH/941/1040/2024, 18.4.2024)
74. PRH on katsonut, edellä mainituin perustein, että Filmex on vielä 31.5.2022 aatteellisena yhdistyksenä hallinnoinut ainoana tai pääasiallisena tarkoituksenaan sille luovutettuja oikeuksia oikeudenhaltijoiden yhteiseen lukuun ja maksanut asiakassopimuksella Filmexille luovutettuihin oikeuksiin perustuvia korvauksia oikeudenhaltijoille. Filmexin viimeinen toimintapäivä yhteishallinnointilain mukaisena yhteishallinnointiorganisaationa on siten ollut 31.5.2022, jolloin Filmexin toiminta on täyttänyt yhteishallinnointilain 4 §:n mukaisen määritelmän yhteishallinnointiorganisaatiosta. (Selvityspyyntö PRH/941/1040/2024, 18.4.2024)

75. PRH on katsonut myös, että 1.6.2022 lähtien Filmex ei täytä yhteishallinnointilain 4 §:n määritelmää yhteishallinnointiorganisaatiosta, jos Filmex toimii ainoastaan tilitysyhdistyksenä ja kaikki Filmexille kuulunut oikeuksien hallinnointi on siirtynyt Näyttelijäliitolle Filmexin esittämällä tavalla. (Selvityspyyntö PRH/941/1040/2024, 18.4.2024)

Menettelyn arviointi

76. PRH on tämän asian käsittelyn yhteydessä arvioinut Filmexin toiminnan muutoksia uudelleen. PRH katsoo edelleen edellä mainituin perustein, että sääntömuutoksen ja Näyttelijäliiton kanssa tehdyn siirtosopimuksen johdosta Filmexin ainoana tai pääsiällisenä tarkoituksena ei ole hallinnoida oikeudenhaltijoiden oikeuksia yhteiseen lukuun vaan Filmexin toiminta on Näyttelijäliiton puolesta tehtävää tilitystoimintaa. 1.6.2022 lähtien Filmexin toiminta ei täytä yhteishallinnointilain 4 §:n mukaista määritelmää yhteishallinnointiorganisaatiosta.

8. Johtopäätökset

77. Filmex on luotettavasti selvittänyt käytäntöjään siitä, että sen toiminta on muuttunut siten, että Filmexin toiminta ei täytä yhteishallinnointilain mukaista määritelmää yhteishallinnointiorganisaatiosta eikä Filmexin toimintaan siten sovelleta yhteishallinnointilakia. PRH jättää asian yhteishallinnointilain 57 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla tutkimatta ilmeisen perusteettomana.

78. Mikäli PRH saa uutta tietoa, jonka perusteella tutkimatta jättämisen edellytysten täyttymistä on syytä arvioida uudelleen, PRH voi ottaa asian uudelleen käsiteltäväksi.

9. Sovelletut säännökset

79. Laki tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista (1494/2016) 4 §, 54 §, 56 §, ja 57 §

10. Muutoksenhaku

80. PRH:n tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen yhteishallinnointilain 61 §:n perusteella siten kuin laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään.

11. Lisätiedot

81. Lisätietoja päätöksestä antaa lakimies Petra Sormunen, puh. 029 509 5327 ja sähköposti etunimi.sukunimi@prh.fi

PATENTTI- JA REKISTERIHALLITUS

Marko Peltonen
Yksikön päällikkö
Yritykset ja yhteisöt -tulosalue
Oikeudellinen yksikkö

Petra Sormunen
Lakimies
Yritykset ja yhteisöt -tulosalue
Oikeudellinen yksikkö

Liite Valitusosoitus